POZNAĆ STRACH

albo

TUPILAK

albo

SENJA

AGNIESZKA POJAK

TEATR WYBRZEŻE

PER OLOV ENQUIST

Piąta premiera sezonu 1995/96
dnia 31 maja 1996 roku
na SCENIE KAMERALNEJ w Sopocie

TEATR WYBRZEŻE

Dyrektor naczelny:
EWA BONK-WOŹNIAKIEWICZ

Dyrektor artystyczny:
KRZYSZTOF NAZAR

Kierownik muzyczny:
ANDRZEJ GŁOWIŃSKI

PER OLOV ENQUIST

POZNAĆ STRACH
albo
TUPILAK
albo
SENJA

(LÄRA FRUKTAN KÄNNA ELLER TUPILAK ELLER SENJA)

przekład: Andrzej Krajewski-Bola

Obsada:

ŚLEDCZY .....Stanisław MICHALSKI
MĘŻCZYZNA .....Krzysztof MATUSZEWSKI
SENJA ..... Dorota KOLAK
MATKA .....Halina WINIARSKA
K ..... Jarosław TYRAŃSKI

REŻYSERIA: KRZYSZTOF BABICKI

SCENOGRAFIA: JUHA LUKALA
KOSTIUMY: ANNA MARIA RACHEL
MUZYKA: ANDRZEJ GŁOWIŃSKI
Asystent reżysera: Stanisław Michalski
Inspicjent: Jerzy Kosiła
Sufler: Nina Górna

Eskimoskie widzenie świata znajdowało swoje odbicie w każdym aspekcie codziennego życia. Wszechświat jawił się im jako precyzyjnie wyważony twór, w którym każda rzecz miała swoje miejsce i wraz z innymi stanowiła o stałości natury. Ludzkie postępki mogły zakłócić porządek rzeczy, dlatego też w swoim postępowaniu człowiek musiał kierować się ustalonymi zasadami i regułami. W rzeczywistości jednak z owych reguł i zasad wynikała taka mnogość najróżniejszych nakazów i zakazów, że z jednej strony praktycznie niemożliwym było zawsze ściśle się do nich stosować, z drugiej zaś strony każde złamanie nakazu czy zakazu mogło wywołać skutki grożące podstawie bytu człowieka. Niepogodę, chorobę, niepowodzenie w łowach uważano za karę zesłaną przez obrażone lub rozgniewane duchy.

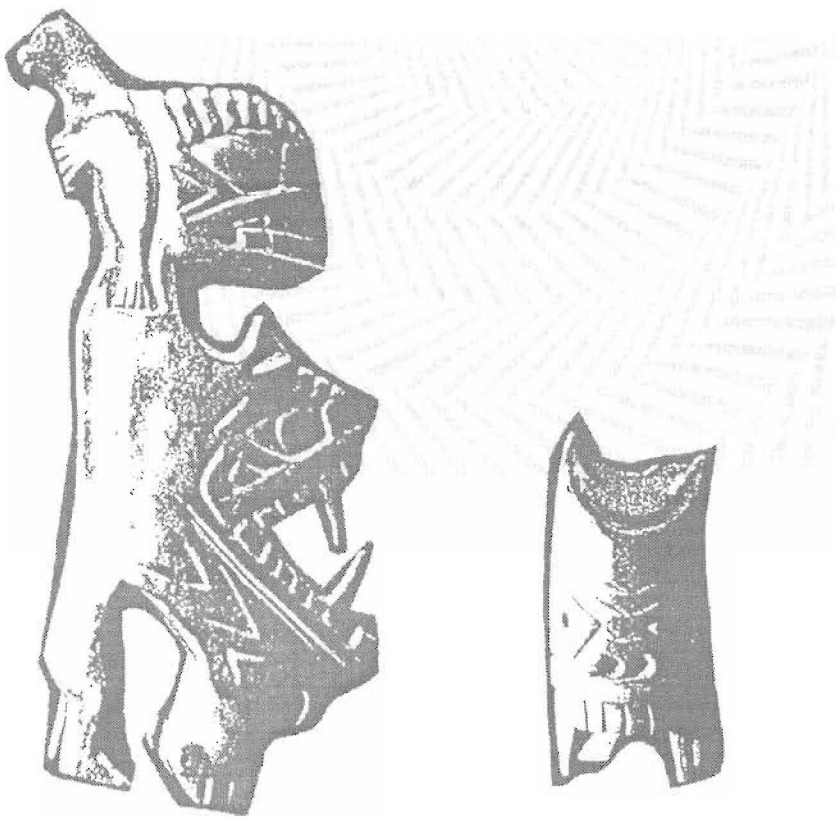

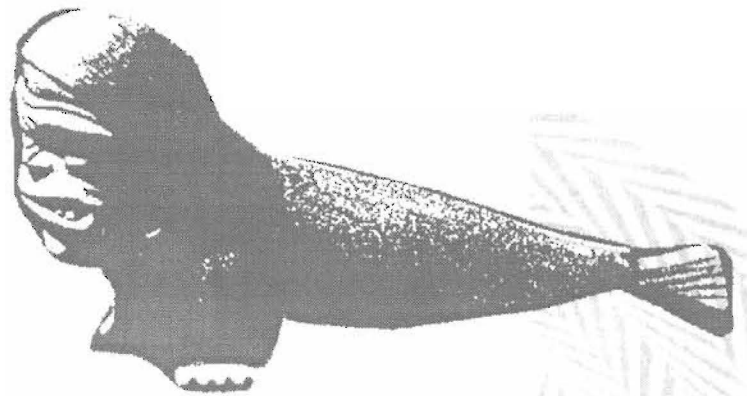

Wszechświat, według wierzeń Eskimosów, składał się z szeregu odmiennych sfer. Istoty duchowe zamieszkiwały inny świat, inny świat ludzie, jednakże oba światy mieściły się w obrębie tej samej przestrzeni fizycznej, zaś granice między nimi przenikały się nawzajem. Również granice między gatunkiem ludzkim i zwierzęcym były płynne, zwierzęta mogły przybierać postacie innych zwierząt a nawet ludzi – i odwrotnie.

Wzajemne oddziaływanie na siebie wszystkich sfer eskimoskiego wszechświata najlepiej ilustrują tzw. tupilaki, figurki wyobrażające mityczne stwory obdarzone magiczną mocą. Tupilak przynosił nieszczęście. Wykonany przez ludzi znających tajniki magii, był owijany w skórę, zaklinany i umieszczany w strumyku, by w ten sposób dotrzeć do ofiary.

Różnorodne, niepowtarzalne kształty tupilaków są kwintesencją eskimoskiej wiedzy o bycie, zacierają się w nich wszelkie granice między istotą ludzką, zwierzęciem i duchem. Są to więc figurki uosabiające cały świat żywy.

W starożytnej Grenlandii wykonywano je ze skóry, szczątków zwierzęcych szkieletów, mchu i drewna, obecnie zaś z poroża reniferów, kłów wieloryba i drewna.

Na podst: „...wierzenia, mitologia, kosmologia Eskimosów..." S.D.M. Rowley

ZENON CIESIELSKI

MIĘDZY POLITYKĄ, RELIGIĄ A LITERATURĄ, CZYLI O PISARSTWIE PERA OLOVA ENQUISTA

Twórczość współczesnych, czytaj: dwudziestowiecznych dramatopisarzy skandynawskich nie była sprawą łatwą ani prostą. Bowiem pisarstwo ich było ciągle konfrontowane z dorobkiem wielkich dramaturgów z końca XIX i przełomu XX wieku – Henryka Ibsena, dziś już zapomnianego Björnstjerne Björnsona, który za życia sławą i rozgłosem nie ustępował pierwszemu, czy przedstawiciela już następnego pokolenia, Augusta Strindberga. Ta presja domagania się nowych dzieł na miarę *Peera Gynta* czy *Tańca śmierci* mogła działać paraliżująco na młodsze pokolenia pisarzy. W rezultacie w Skandynawii bardzo długo nie pojawiały się dzieła, których znaczenie wykraczałoby poza ramy narodowe, a próby w gatunkach dramatycznych podejmowali przecież nie byle jacy pisarze. Dość wymienić w Szwecji Pära Lagerkvista, autora będących pod pewnymi wpływami Strindberga dramatów idei *Człowiek bez duszy* (1936) czy *Kamień filozoficzny* (1947). W Danii tworzył niewątpliwie utalentowany Kaj Munk, który w swych wywodzących się z poetyki ekspresjonizmu dramatach, takich jak np. *Słowo* (1932) czy *Niels Ebbesen* (1942), zagłębiał się w skomplikowanych problemach teologii, filozofii i polityki. W Norwegii zaś działał Nordahl Grieg, który zwrócił na siebie uwagę lewicowo zorientowanymi dramatami społeczno-politycznymi w stylu brechtowskim, np. *Barabasz* (1927) czy *Upadek* (1937).

Jednak współczesny dramat skandynawski w sposób bardziej dobitny pojawił się na scenach europejskich i światowych dopiero w połowie lat siedemdziesiątych. Stało się tak za sprawą Peera Olova Enquista. Później w jego ślady poszedł młodszy odeń o 10 lat Lars Norén, a nie możemy też zapomnieć o gatunkowej specyfice dramatycznej, jakimi są scenariusze filmowe Ingmara Bergmana, od lat sześćdziesiątych wydawane drukiem.

Per Olov Enquist (ur. 1934) nie od razu zaczął od dramatopisarstwa. Bowiem debiutował w 1961 r. powieścią *Kryształowe oko*. Studia historycznoliterackie odbył na najstarszym i największym uniwersytecie szwedzkim – w Uppsali. Po ich ukończeniu zajął się aktywnie krytyką literacką, współpracując m.in. z czołowym periodykiem literackim, „Bonniers Litterära Magasin", i z popołudniowym dziennikiem o największym w Szwecji nakładzie, „Expressen", który miał swoje kulturalne ambicje. (Swą publicystykę okresu młodzieńczego zebrał później w tomie *Krytyka lat sześćdziesiątych*, 1966).

Początki działalności publicystycznej oraz twórczości literackiej Enquista przypadają na czasy sporych przemian i fermentów w literaturze szwedzkiej i życiu umysłowym tego kraju, przypadających na lata sześćdziesiąte. Okrzepł wówczas szwedzki model państwa opiekuńczego, zapewniając szerokim warstwom społecznym poczucie bezpieczeństwa socjalnego i zadowolenia z życia. Również w tym czasie zakorzeniła się w społeczeństwie ideologia socjaldemokratyczna z jej dążeniami do egalitaryzmu, równości praw i przestrzegania demokracji, co rozbudziło ambicje społeczne w różnych dziedzinach życia.

W polityce kulturalnej zakładano zarówno dalszy rozwój kultury, jak i powszechność dostępu do jej dóbr. Rychło jednak stwierdzono, że tradycyjna kultura „wysoka" z jej estetycznym wyrafinowaniem i pewnym egalitaryzmem nie jest w stanie spełnić tych oczekiwań. W połowie lat sześćdziesiątych rozwinęła się w Szwecji dyskusja (a Per Olov Enquist brał w niej czynny udział), w której postulowano obalenie barier między kulturą artystyczną a potrzebami i żądaniami społecznymi, między literaturą a ideologią.

Ten ruch umysłowy od strony ideologicznej miał lewicowy charakter, a jego kulminacją były wydarzenia majowe 1968 r., które może mniej radykalne niż w Europie Zachodniej i Stanach Zjednoczonych, ogarnęły jednak także Skandynawię. Pod względem artystycznym doszły w nim do głosu tendencje awangardowe, inspirowane zwłaszcza przez francuski strukturalizm.

Per Olov Enquist wkraczał do literatury ze szczególnej pozycji. Pochodził z małej i biednej wioski w Norrlandzie, ubogich i wiekami zaniedbanych kulturalnie kresów Szwecji. Jak wyznał w wywiadzie telewizyjnym (*Jesień hipnotyzera-Per Olov Enquist*. TV Gdańsk, 6.04.1996), w wieku 15 lat po raz pierwszy zobaczył człowieka ze Sztokholmu, który stanowił sensację w jego rodzinnych stronach. Dodajmy, że ten prowincjusz w wieku dojrzałym stał się obywatelem świata – 2 lata mieszkał w Paryżu, po roku w Berlinie i Los Angeles oraz 15 lat w Kopenhadze. Jednakże w jego czasach Norrland wydał już szereg pisarzy, liczących się nie tylko na terenie Szwecji. Można tu choćby wymienić noblistę z 1974 r., Eyvinda Johnsona, autora powieści psychologicznych podejmujących problemy społeczno-polityczne i moralistyczno-filozoficznych powieści historycznych i historiozoficznych. Innym liczącym się twórcą wywodzącym się z północnej Szwecji jest Sara Lidman, która rozpoczynając od powieści łączących baśniowy klimat z realizmem zwróciła się później ku dokumentarnej prozie politycznej zawsze jednak w moralistycznym ujęciu. Wreszcie należy do nich najmłodszy w tym gronie, Torgny Lindgren, który rzeczywistość wiejską swych stron rodzinnych podniósł do rangi symbolu religijnego, a jego proza łączy wątki biblijne, legendarne i historyczne na wysokim szczeblu wyrafinowania intelektualnego. (Cała trójka dzięki tłumaczeniom znana jest w Polsce). Mając to wszystko na uwadze, trzeba jednak stwierdzić, że Per Olov Enquist nie wywodził się z literackiego establishmentu Szwecji, a sytuacja człowieka pochodzącego z peryferii podsycana radykalizmem ideowym lat sześćdziesiątych niewątpliwie kształtowała jego postawę literecką. Dodajmy dla jasności sprawy – jest on całkowicie pozbawiony kompleksów człowieka prowincji. W jednym z wywiadów prasowych stwierdza: (...) *większość szwedzkich pisarzy pochodzi z prowincji, a nie z dużych ośrodków miejskich.* („Svenska Kyrkans Tidning", 1995, nr 27/28). A jako pisarz osadził w Norrlandzie akcję swej powieści *Wymarsz muzykantów* (1978), w której religijność prostych ludzi swych stron rodzinnych skonfrontował z socjalistyczną agitacją w początkach obecnego wieku.

Jak już była o tym mowa, Per Olov Enquist zaczynał swą karierę literacką od powieściopisarstwa. Jego trzecia w kolejności powieść – *Piąta zima magnetyzera* (1964) – jest już w pełni dojrzałym utworem, który doczekał się przekładów zagranicznych (w tym na język polski). Jest ona również dobrym przykładem metody pisarskiej uprawianej przez Enquista. Bohaterem utworu uczynił on autentyczną postać-oświeceniowego lekarza niemieckiego, Franciszka Masmera, głosiciela teorii tzw. magnetyzmu. Na przykładzie z dokumentarną dociekliwością odtworzonych losów oszusta i szarlatana, jakim była skomponowana przez pisarza postać, próbował on ukazać społeczno-psycholgiczne źródła demagogii i irracjonalizmu. Nie potępiając całkowicie niemieckiego lekarza, Enquist zwracał uwagę na niejednoznaczność ról , jakie mogą odgrywać jednostki nieprzeciętne, a zwłaszcza artyści i politycy. W następnych utworach, od strony artystycznej wykorzystujących zdobycze *nouveau roman*, pisarz zwrócił się bardziej zdecydowanie w sferę polityki. W powieści *Hess* (1966) zainteresował się bliskim współpracownikiem Adolfa Hitlera, który w czasie wojny uciekł do Anglii, a później został osądzony w procesie norymberskim. W *Legionistach* (1968) zwrócił się ku długo bulwersującemu opinię szwedzką faktowi wydalenia z tego kraju do Związku Radzieckiego w 1946 r. uchodźców z krajów bałtyckich, którzy służyli w armii niemieckiej. Niezależnie od ukazywania w tych utworach autentycznych postaci czy wydarzeń pisarza interesowały głównie problemy bardziej uniwersalne i ponadczasowe: prezentowanie dialektycznych związków między racjonalizmem a irracjonalizmem w życiu ludzkim, konfrontowanie postaw utopijnych z pragmatycznymi czy też ukazywania procesów akceptowania przez jednostki systemów totalitarnych lub demokratycznych.

Jest jeszcze jeden krąg tematyczny w pisarstwie Pera Olova Enquista, na który warto zwrócić uwagę. Mam na myśli jego publicystykę sportową. Enquist bowiem w młodości był czynnym sportowcem i z wynikiem 197 cm w skoku wzwyż należał do czołówki lekkoatletycznej swego kraju. Nic więc dziwnego, że ta dziedzina znalazła swe miejsce w jego publicystyce. Należy tu wymienić zwłaszcza dwie jego książki reportażowe. W *Katedrze w Monachium* (1972) zawarł swe obserwacje i refleksje z letniej olimpiady 1972 r. w RFN, upamiętnionej atakiem terrorystów palestyńskich na ekipę izraelską. W *Dwóch reportażach o sporcie* (1986), zawierających również przedruk pierwszej książki, Enquist zainteresował się mistrzostwami świata w piłce nożnej w Meksyku w 1986 r. Podobnie, jak to jest w całym pisarstwie Enquista, warstwa reportażowa tych książek stanowi w grunci rzeczy pretekst do refleksji ogólniejszych, np. miejsca i roli sportu we współczesnym społeczeństwie, tak jak to zrobił w swej powieści o tematyce sportowej *Sekundant* (1971), w której zainteresowały go powiązania sportu z polityką i wynaturzenia społeczne z tym związane.

Jednak od początku swej działalności literackiej Per Olov Enquist przede wszystkim pragnął pisać dla teatru. W swej publicystyce zresztą od dawna zajmował się recenzowaniem przedstawień teatralnych.Jednakże pierwszy jego dramat powstał dopiero w czternaście lat od debiutu pisarskiego. Była nim *Noc trybad* z 1975 r. (polskie tłumaczenie Z. Łanowskiego opublikowane w „Dialogu", 1976, nr 2).

W tym miejscu niezbędna jest pewna dygresja. Enquist był i jest nadal zafascynowany postacią Augusta Strindberga. W wymienionym już wywiadzie telewizyjnym powiedział: *Strindberg jest bez wątpienia jedynym wielkim pisarzem , jakiego Szwecja miała. Jedynym w zasadzie dramaturgiem. Jednym z największych dramatopisarzy na świecie w całej historii dramatu.*Wyrazem tych zainteresowań jest m.in. jego autorstwa scenariusz serialu telewizyjnego o Strindbergu, wydany drukiem w 1984. Ale to nie tylko Strindberg jako pisarz fascynuje Enquista. Intryguje go fakt, że twórca ten miał wiele twarzy, odgrywał wiele ról – był polemicznym publicystą, historykiem, amatorem językoznawcą i botanikiem jak również alchemikiem, pionierem fotografii w Szwecji oraz dopiero współcześnie docenianym malarzem. Dla Enquista był on przede wszystkim pisarzem,który nie obawiał się głębokiego i długotrwałego, do niemal ostatnich chwil życia, zaangażowania w żywioł polityki.

Noc trybad powstała w czasie pobytu Pera Olova Enquista w USA, gdzie prowadził na jednym z tamtejszych uniwersytetów wykłady o literaturze szwedzkiej. Studiując bliżej życie i twórczość Strindberga, zaskoczony został mało znanymi stronami jego biografii. W *Nocy trybad* Strindberg jest ukazany w okresie rozkładu małżeństwa z jego pierwszą żoną, Siri von Essen, w czasie ich działalności w Skandynawskim Teatrze Eksperymentalnym w Kopenhadze w 1889 r. Sztuka, według oświadczenia autora, powstała w rekordowo krótkim czasie jedenastu dni i odniosła wielki jak na debiut dramatyczny sukces, gdyż została przetłumaczona na 25 języków. Jedną z przyczyn tak dużej popularności *Nocy trybad* mógł być fakt, że dramat ten zawierał niekonwencjonalny i skandalizujacy obraz wielkiego i znanego pisarza.

Bliski *Nocy trybad* jest inny utwór Enquista, również o charakterze biograficznym, w tradycyjnej na pozór formie realistycznego dramatu psychologicznego – *Z życia dżdżownic* (1982), grany u nas na ogół pod tytułem *Z życia glist*. (Tłumaczenie J.Hery, „Dialog", 1983, nr 2). Dramat ten nosi nie pozbawiony ironii podtytuł: *Obraz rodziny z 1856 roku*. Autor sięgnął w nim do postaci jednego z największych pisarzy duńskich, Hansa Christiana Andersena. (Enquist mieszkał wówczas w Kopenhadze.) Wybitny baśniopisarz przedstawiony został w tej sztuce w skomplikowanych i demaskujących drogę do kariery literackiej i artystycznej relacjach z najznakomitszą aktorką skandynawską XIX wieku – Johanną Luizą Heiberg oraz jej mężem, Johanem Ludvigiem Heiberg, popularnym autorem dramatycznym, dyrektorem Teatru Królewskiego w Kopenhadze i bardzo wpływową postacią duńskiej kultury tych czasów.

Sięgnięcie po autentyczne i znane postaci, ukazane zgodnie z dokumentalnymi inklinacjami autora w szczegółowo odtworzonych z listów, pamiętników, utworów literackich oraz innych materiałów sytuacjach,

służy Enquistowi do przeprowadzenia rewizji mitu o wybitnych ludziach, rewizji o zdecydowanie antybrązowniczym charakterze. Pisarz pragnie bowiem wykazać, że wielcy artyści nie muszą być wielkimi ludźmi, że innymi słowy, może istnieć rozdźwięk między estetyką a etyką. Skandalizująco-biograficzna tematyka tych dramatów Enquista ma jednak w gruncie rzeczy w sposób bardziej dobitny wyrazić tragiczny brak poczucia autentyczności u ludzi. Może on być konsekwencją tradycyjnego podziału ról mężczyzny i kobiety, zwłaszcza męża i żony, w społeczeństwie i wynikających z tego konfliktów międzyludzkich (*Noc trybad*), czy też wynikać z konfrontacji oficjalnej pozycji społecznej i artystycznej bohaterów z ich ubogim i upokarzającym dzieciństwem, które pozostawia niezatarte ślady w mentalności ludzkiej (*Z życia glist*). W ten sposób ukazanie na przykładzie typowo skandynawskich realiów czynników dehumanizujących jednostkę nadaje utworom szwedzkiego pisarza bardziej uniwersalny charakter.

Po *Nocy trybad* Per Olov Enquist opracował jeszcze kilka innych utworów dramatycznych, kontynuując również swoją twórczość powieściową. Wśród dramatów można wymienić napisaną wspólnie z dziennikarzem Andersem Ehnmarkiem sztukę o charakterze społecznym w niemalże kabaretowej formie scenicznej – *Chez Nous* (1976) oraz również owoc współpracy z Ehnmarkiem – *Człowiek na trotuarze* (1979). (W pierwszym utworze zajął się pisarz funkcjonowaniem w znanej wówczas ze swobody obyczajowej Szwecji przemysłu pornograficznego.) Niekiedy Enquist sięgał do tematów z antyku czy historii literatury, jak w dramacie *Do Fedry* (1980) czy adaptacji Schillerowskiej *Marii Stuart* (1985), które uważa za swe niemal autorskie dzieło.

Ponowne zainteresowanie zagraniczne przyniosły jednak Enquistowi dopiero dwa dramaty współczesne – *Godzina kota* (1988) i *Poznać strach, albo tupilak...* (1993). Dramaty te powstały jednak w innej sytuacji wewnętrznej i innym klimacie umysłowym. Lata osiemdziesiąte i dziewięćdziesiąte to okres kryzysu szwedzkiego państwa opiekuńczego i koniec powojennego cudu gospodarczego w tym kraju. Zarazem nastąpiło wówczas pewne ożywienie tradycyjnych w tym kraju tendencji izolacyjnych w związku z dążeniami integracyjnymi w Europie i włączeniu do nich Szwecji. Towarzyszyły temu reakcje na szybkie tempo przemian politycznych, zwłaszcza w Europie Środkowo-Wschodniej, a więc w bezpośrenim sąsiedztwie Szwecji.

U Pera Olova Enquista nastąpiło w tym czasie ożywienie i pogłębienie postaw metafizycznych o podłożu religijnym. Pisarz bowiem, choć nie uważa się za człowieka religijnego, nigdy nie kwestionował ani nie pomniejszał znaczenia i wpływu ludowej religijności domu rodzinnego, dalekiej od ortodoksji państwowego kościoła luterańskiego w Szwecji, na swoją wyobraźnię twórczą, sposób widzenia świata i uznawany system wartości. Przykładem ożywienia postaw religijnych Enquista jest sięganie w jego utworach do *Pisma Świętego*. W *Godzinie kota* zaczerpnął motto z *Ewangelii według św. Jana*, a w *Tupilaku* autor w usta jednej z postaci włożył fragment *Listu św. Pawła do Koryntian*, korespondujący jednak z wykorzystanymi w dramacie magicznymi wierzeniami Eskimosów. Dodajmy, że zwrot ku religijności i metafizyce miał wówczas miejsce również u innych pisarzy szwedzkich, żeby wymienić wspomnianego już krajana Enquista, Torgny Lindgrena czy pisarkę młodszego pokolenia, Barbarę Voors. Ta nowa postawa, widoczna w obu wymienionych współczesnych dramatach, nie oznacza jednak odwrotu pisarza od świata polityki. Enquist na przykład żywo zaangażował się w działalność protestującą wobec przystąpienia Szwecji do Unii Europejskiej.

Godzina kota powstała w czasie pobytu pisarza w Paryżu, gdzie gnębiła go nostalgia za rodzinnymi stronami. Znalazło to pewne odzwierciedlenie w historii szalonego chłopca, poddawanego badaniom i eksperymentom psychiatrycznym po zabiciu pary staruszków. Był on opanowany przez obsesję zielonego domku na dalekiej północy, gdzie się urodził. Aspekt metafizyczny utworu zawarty jest w głębokim przeświadczeniu bohatera sztuki, że wspaniały kot (*Biały w rude prążki, jak tygrys. Pod brodą całkiem biały*) może być uosobieniem Boga, a głosem Boga (Niebiańska Harfa) są dla niego dźwięki wydawane przez druty telefoniczne w czasie silnego mrozu.

Tutułowy motyw tupilaka z drugiego dramatu – magicznej figurki tworzonej przez Eskimosów grenlandzkich, która ma przynosić nieszczęścia ludziom – po raz pierwszy wykorzystał Enquist w swym scenariuszu do filmu *Il Capitano* w reżyserii Jana Troela (1990). Magiczny i groźny eskimoski tupilak symbolizuje w dramacie szwedzkiego pisarza egzystencjalny lęk przed rozpadem świata czy życia ludzkiego na niespójne ze sobą elementy, co może stanowić kres istnienia zarówno w sensie fizycznym, jak i duchowym. Opanowany przez tupilaka człowiek staje się sprawcą i nosicielem destrukcji. W naszym kręgu kulturowym tupilakiem może być inny człowiek, który działa – jak pisze Enquist – zgodnie z zasadą kuli bilardowej: *Dotknięcie. Gwałtowny ruch. Wszystko uderza o siebie. A potem nieruchomieje. I jest całkowicie zmienione.*

W obu tych dramatach Per Olov Enquist opowiadając o losach ludzi, pokazując niekiedy drastyczny konkret codzienności, dociera do metafizycznego sensu ludzkiej egzystencji. Zarazem autor w charakterystyczny dla siebie sposób miesza tematy wysokie z niskimi, poetyczność sąsiaduje z wulgaryzmami, a metafizyka zawarta jest w kryminalnej intrydze.

Kilkakrotnie w tym artykule w kontekście wypowiedzi o Enquiście padało nazwisko Augusta Strindberga. Był to zabieg merytoryczny, a nie porównawczo-oceniający. Że jednak takie próby istnieją, świadczy wypowiedź autora wspomnianego wywiadu w czasopiśmie „Svenska Kyrkans Tidning". Dziennikarz pisze: *Dzisiaj Per Olov Enquist jest już klasykiem. Za kilka dziesiątek lat – być może – będzie miał dla literatury szwedzkiej takie znaczenie, jak Strindberg.*

Dorota Kolak

absolwentka Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej im. Solskiego w Krakowie (dyplom – 1980 r.), od 1984r. aktorka Teatru Wybrzeże, laureatka kilku nagród i wyróżnień za kreacje aktorskie, w tym Nagrody S. Wyspiańskiego; m. in. ANTYGONA w „Antygonie" Sofoklesa, FELICE w „Pułapce" T.Różewicza, ELSINOE w „Irydionie" Z. Krasińskiego, DZIEWCZYNA w „Parku" B. Straussa, MAJA OCHOŁOWSKA w „Opętanych" W.Gombrowicza, TEREZJA TALLIEN w „Oskarżycielu publicznym" F.Hochwäldera, PANNIA JULIA w „Pannie Julii" Strindberga, KASANDRA w „Trojlusie i Kressydzie" W. Szekspira, MARIA TIMOFIEJEWNA LEBIADKIN w „Biesach" F. Dostojewskiego, KATARZYNA W „Poskromieniu złośnicy" w. Szekspira, MARJORIE w „Aż do bólu" W. Mastrosimone, HANNA JARVIS w „Arkadii" T.Stopparda, PANI FORD w „Wesołch kumoszkach z Windsoru" W.Szekspira, ELSA w „Drodze do Mekki" A. Fugarda, MARGOT w „Kto mówi o czekaniu?" P.Huelle, NATASZA w „Trzech siostrach" A.Czechowa, MARIA w „Woyzecku" G. Büchnera.

Halina Winiarska

laureatka wielu nagród i wyróżnień, m. in. Złotego Wawrzynu Grzymały (prestiżowego wyróżnienia dla najwybitniejszych aktorów polskich), od 1966 r. związana z Teatrem Wybrzeże; m. in. EWA w „Wyszedł z domu" T. Różewicza, KLITEMNESTRA w „Oresteji" Ajschylosa, MOLLY BLOOM w „Ulissesie" J.Joyce'a, ALICJA w „Maleńkiej Alicji" E. Albee, HELENA w „Helenie" Eurypidesa, GERTRUDA w „Hamlecie" W.Szekspira, BAZYLISSA TEOFANU w „...Bazylissie Teofanu" T. Micińskiego, ŻONA HIOBA w „Hiobie" wg „Księgi Hioba", BERNARDA ALBA w „Domu Bernardy Alba" F.G.Lorki, RANIEWSKA w „Wiśniowym sadzie" A. Czechowa, MARKIZA w „Miłosierdziu płatnym z góry" K. Zanussiego i E. Żebrowskiego, FILOMENA MARTURANO w „Filomenie Marturano" E. de Filippo, PASTOR w „Godzinie kota" P. O. Enquista, EWELINA w „Zimorodku" W.D.Home'a PANI OGONOWA w „Damach i huzarach" A. Fredry, HELEN w „Drodze do Mekki" A. Fugarda, PANI A w „Trzech wysokich kobietach" A. Albee, KALMITOWA w „Chłopcach" S. Grochowiaka.

W bieżącym roku obchodzi 40-lecie pracy artystycznej.

Krzysztof Matuszewski

absolwent PWST im. Solskiego w Krakowie (dyplom – 1983 r.), od czasu ukończenia studiów aktor Teratru Wybrzeże; m.in. DOKTOR LUBETZKY w „Już prawie nic" J. Andrzejewskiego, JASZA w „Wiśniowym sadzie" A. Czechowa, STEFAN w „Niewinnej grzesznicy" W.Grubińskiego, AUSTIN w „Prawdziwym Zachodzie" S. Sheparda, MŁODY KSIĄŻĘ w „Białym Łabędziu" A. Strindberga, FIRUS SZACH w „Latającym rumaku" B.Leśmiana, DAREK w „Stąd do Ameryki" W. Zawistowskiego, LLOYD DALLAS w „Czego nie widać" M.Frayna, HELIKON w „Caliguli" A. Camusa, PAN w „Hiobie" wg. „Księgi Hioba", DIOMEDES w „Trojlusie i Kressydzie" W. Szekspira, WITOLD w „Historii" W.Gombrowicza, HOWARD WAGNER w „Śmierci komiwojażera" A. Millera, PISARZ w „Bogu" W. Allena, PAN w „Poskromieniu złośnicy" W. Szekspira, ZBYSZKO DULSKI w „Moralności pani Dulskiej" G. Zapolskiej, PŁOTKA w „Farsie z o.o." W. Zawistowskiego, KTOŚ w „Rewizorze" M. Gogola, ABRAHAM WIOTKI w „Wesołych kumoszkach z Windsoru" W. Szekspira, PORUCZNIK LOTNICTWA w „Było sobie kiedyś miasto" w/g prozy G. Grassa, CECCO w „Piotrusiu Panie" J. M. Barrie, ANDRZEJ PROZOROW w „Trzech siostrach" A. Czechowa, RZEMIEŚLNIK w „Woyzecku" G. Büchnera.

Stanisław Michalski

absolwent PWST im. Solskiego w Krakowie (dyplom – 1955 r.), od chwili ukończenia studiów aktor Teatru Wybrzeże, wieloletni dyrektor artystyczny, a w latach 1988–1993 dyrektor naczelny tegoż teatru; m.in. PETRUCHIO w „Poskromieniu złośnicy" W. Szekspira, JASIEK (1960), CZEPIEC (1976) w „Weselu" S. Wyspiańskiego, CZEŚNIK w „Zemście" A. Fredry, BUKARA w „Przedstawieniu Hamleta we wsi Głucha Dolna" I. Brešana, PATIOMKIN w „Termopilach polskich" T. Micińskiego, PANKRACY w „Nie-Boskiej Komedii" Z.Krasińskiego, OTELLO w „Otellu" KLAUDIUSZ w „Hamlecie" W. Szekspira, OJCIEC w „Pułapce" T. Różewicza, DANTON w „Sprawie Dantona" S. Przybyszewskiej, CHEREA w „Caliguli" A. Camusa, PANDARUS w „Trojlusie i Kressydzie", ANTONIUSZ w „Antoniuszu i Kleopatrze" W. Szekspira, STIEPAN TROFIMOWICZ WIERCHOWIEŃSKI w „Biesach" F Dostojewskiego, HAWKINS w „Zimorodku W. D. Home'a, ROTMISTRZ w "Damach i huzarach„ A. Fredry, JELLABY w „Arkadii" T. Stopparda, ZIEMLANIKA w „Rewizorze" M.Gogola, GEORGE PAGE w „Wesołych kumoszkach z Windsoru" W. Szekspira, DYREKTOR WALDEMAR KLOHSE w „Było sobie kiedyś miasto" wg prozy G. Grassa, PODRÓŻNY w „Kto mówi oczekaniu?" P Huelle, FIERAPONT w „Trzech siostrach" A. Czechowa, WŁAŚCICIEL BUDY, WYWOŁYWACZ w „Woyzecku" G. Büchnera, PROFESOR w „Chłopcach" S. Grochowiaka.

W bieżącym roku obchodzi 40-lecie pracy artystycznej.

Jarosław Tyrański

absolwent PWST im. Solskiego w Krakowie (dyplom – 1984r.). od czasu ukończenia studiów aktor Teatru Wybrzeże; m.in. PIOTR TROFIMOW w „Wiśniowym sadzie" A. Czechowa, HALIOGABAL w „Irydionie" Z.Krasińskiego, EBERHARD HUPPE w „Głosach umarłych" I. Iredyńskiego, MAX PICCOLOMINI w „Wallensteinie" F. Schillera, ALBIN w „Ślubach panieńskich" A.Fredry, MAREK w „Stąd do Ameryki" W. Zawistowskiego,CALIGULA w „Caliguli" A. Camusa, WŁODEK w „Teorii Einsteina" A. Cwojdzińskiego, FABRICIUS w „Oskarżycielu publicznym" F. Hochwäldera, WACŁAW w „Mężu i żonie" A. Fredry, HITLER w „Mein Kampf" G. Toboriego, OKTAWIUSZ CEZAR w „Antoniuszu i Kleopatrze" W. Szekspira, HAPING w „Śmierci komiwojażera" A. Millera, MIKOŁAJ STAWROGIN w „Biesach" F Dotojewskiego, HRABIA FANTAZY DAFNICKI w „Fantazym" J. Słowackiego, JÓZEF K. w „Procesie" F Kafki, KAPITAN BRICE w „Arkadii" T. Stopparda, TOM w „Ja, Maestro" H.H.Gudmundsdottir, MILT MANVILLE w „Sie kochamy" M.Schisgala, TWARDZIEL w „Piotrusiu Panie" J. M. Barrie, FIODOR KUŁYGIN w „Trzech siostrach" A. Czechowa, STUDENT w „Woyzecku" G. Büchnera.

Krzysztof Babicki

ur. w 1956r.; absolwent Uniwersytetu Gdańskiego, Wydziału Reżyserii Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej w Krakowie (dyplom – 1982), od chwili ukończenia studiów reżyser etatowy, w latach 1991 – 1994 również dyrektor artystyczny Teatru Wybrzeże, współpracujący z kilkoma teatrami polskimi (w tym kilkakrotnie reżyserujący dla Teatru Starego w Krakowie), a także z teatrami w Finlandii, RFN, Rosji, Korei, Szwecji, twórca kilkunastu spektakli telewizyjnych; laureat wielu nagród i wyróżnień za działalność artystyczną, m.in. prestiżowej Nagrody Konrada Swinarskiego, Nagrody im. Stanisława Wyspiańskiego.

Juha Lukala

jeden z najwybitniejszych współczesnych scenografów fińskich, od 1962 roku związany z Teatrem Miejskim w Turku (obecnie główny scenograf tej sceny); twórca ponad 150 realizacji, za które był wielokrotnie nagradzany i wyróżniany w kraju i za granicą; współpracujący z wieloma teatrami, w tym, m. in. Teatrem Miejskim w Sztokholmie, Operą Narodową w Finlandii. Dotychczas wspólnie z Krzysztofem Babickim i Anną Marią Rachel Juha Lukala zrealizował m. in. w 1989 r. „Białe małżeństwo" T. Różewicza, „Z życia glist" P.O.Enquista (1991), a dla Teatru Wybrzeże w 1992 r. „Antoniusza i Kleopatrę" W.Szekspira.

Anna Maria Rachel

absolwentka Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie (dyplom – 1967r.) od końca lat siedemdziesiątych związana z Teatrem Wybrzeże, w tym od 1988r. jako scenograf etatowy. Do ważniejszych realizacji A. M. Rachel dla Teatru Wybrzeże należą scenografie do spektakli: „Już prawie nic" Andrzejewskiego, „Wiśniowy sad" Czechowa, „Biały Łabędź" i „Panna Julia" Strindberga, „Wallenstein" Schillera, „Park" Straussa, „Caligula" Camusa, Trojlus i Kressyda" Szekspira, „Kobieta z morza" Ibsena, „Godzina kota" Enquista, „Było sobie kiedyś miasto" w/g prozy Grassa, „Trzy siostry" Czechowa(wszystkie w reżyserii K.Babickiego), „Tryumf miłości" Marivoux, „Wychowanka" Fredry, „Złodziej idealny" Iwaszkiewicza (w reż. M.Okopińskiego), „Kubuś i jego pan" Kundery w reż. Z. Bogdańskiego, „Śluby panieńskie" Fredry (w reż. U. Mordzewskiej-Bista), „Aż do bólu" Mastrosimone (w rez. A.Orzechowskiego), „Ja, Maestro" Gudmundsdottir (w reż. K.Rognarssona).

Andrzej Głowiński

kompozytor, od 1974 r. kierownik muzyczny Teatru Wybrzeże, współpracujący równocześnie z wieloma teatrami polskimi, m. in. Teatrem Powszechnym i Teatrem Studio w Warszawie, Współczesnym i Polskim w Szczecinie, Teatrem Nowym w Poznaniu, Wilama Horzycy i Bajem Pomorskim w Toruniu, Teatrem Jaracza i Teatrem Lalki i Aktora w Olsztynie, Teatrem Polskim w Bielsku-Białej, w Bydgoszczy i w Warszawie, Teatrem Miniatura w Gdańsku. Do ważniejszych realizacji muzycznych A. Głowińskiego należą kompozycje do spektakli: „Sen" F. Kruszewskiej w reż. S. Hebanowskiego, „Białe małżeństwo" T. Różewicza w reż. R. Majora, „Pułapka" tegoż autora w reż. R. Majora, „Żegnaj Judaszu" I. Iredyńskiego w reż. M. Kochańczyka, „Sonata Belzebuba" Witkacego w reż. R. Majora, „Gyubal Wahzar" Witkacego w reż. A. Markowicza, „Opowieści Hollywoodu" Ch. Hamptona w reż. K. Kutza, „Kordian" J.Słowackiego w reż. K. Babickiego. „Wiśniowy sad" A. Czechowa w reż. K. Babickiego, „Trzy siostry" tegoż autora w reż. J. Nyczaka, „Sztukmistrz z Lublina" J. B. Singera w reż. S. Różewicza, „ Trojlus i Kressyda" W.Szekspira w reż. K. Babickiego, „Dwoje na huśtawce" W.Gibsona w reż. B.Sass, „Bóg" W.Allena w reż. M. Borka, „Proces" F. Kafki w reż. R. Majora, „Arkadia" T. Stopparda w reż. K. Babickiego, „Rewizor" M.Gogola w reż. B. Cioska, „Sie kochamy" M. Schisgala w reż. B. Sass, „Wesołe kumoszki z Windsoru" w reż. A. Orzechowskiego, „Było sobie kiedyś miasto wg prozy G. Grassa w reż. K. Babickiego, „Piotruś Pan" J. M. Barrie w reż. R. Redfarna, „Kto mówi o czekaniu?" P.Huelle w reż. K. Babickiego, „Chłopcy" S. Grochowiaka w reż.B.Sass, „Taniec śmierci " A.Strindberga w reż. A. Orzechowskiego.

Dyrektor marketingu:
ANNA TOMASZEWSKA

BIURO OBSŁUGI WIDZÓW
w Gdańsku:
kierownik: IWONA KORSAK
tel. 31 70 21 wew. 14
SCENA NA TARGU WĘGLOWYM
MAŁA SCENA im. S. HEBANOWSKIEGO
kasy biletowe: tel. 31 70 21 w. 31
w Sopocie:
Z-ca kierownika: MARIA ZAWADZKA
SCENA KAMERALNA
kasy biletowe: tel. 51 39 36, 51 58 12
przedsprzedaż i sprzedaż biletów, rezerwacja:
we wtorki, środy, czwartki i piątki w godz. 11.00 - 18.00
w soboty, niedziele i poniedziałki w godz. 14.00 - 18.00

ZAPRASZAMY

Opracowanie programu: Jerzy Gutarowski
Opracowanie graficzne i okładka: Agnieszka Polak
Zdjęcia: Ewa Grabowska-Sadłowska
Małgorzata Bramorska-Fogiel
Jonny Holmen - zdjęcie J. Lukali

Wykorzystane w programie figurki tupilaków
są komputerową obróbką
zdjęć z wystawy GRENLANDIA DZISIAJ

Z-ca dyrektora ds. technicznych:
PAWEŁ MAJEWSKI

Kierownik techniczny:
P.o. RYSZARD TOMASZEWSKI

Kierownik działu scen:
CZESŁAW KROK

Kierownik działu produkcji i scenografii:
ZYGMUNT LUBOCKI

Kierownik działu produkcji kostiumów:
RUFINA PLĄSKA

TEATR WYBRZEŻE

Obsługa spektaklu:
Brygadier sceny - K. Bąk
Dźwięk - A. Antczak
Światło - J. Borowiak, C. Wybraniec
Rekwizytor - W. Bis
Charakteryzacja - D. Kaczyńska
Garderobiana - J. Jędrzejewska
Zaopatrzenie - G. Kostuch

REKLAMA

Teatr Wybrzeże dziękuje
Pomorskiemu Okręgowemu
Zakładowi Gazownictwa
w Gdańsku
oraz Bankowi Gdańskiemu
za pomoc w realizacji spektaklu

BANK GDAŃSKI SA

ul. Targ Drzewny 1, 80-958 Gdańsk

POMORSKI
OKRĘGOWY
ZAKŁAD
GAZOWNICTWA

WIECZÓR
Nasz Tygodnik

REKLAMA

PRZEDSIĘBIORSTWO HANDLOWE

PAGO
Sp. z o.o.

SERDECZNIE ZAPRASZA NA ZAKUPY
DO SKLEPU I HURTOWNI

81 393 Gdynia
ul. Świętojańska 44
tel./fax 21 63 91

81 351 Gdynia
ul. Jana z Kolna 24/26
tel. 21 70 56 /do 58/ w.34

AGD - sprzęt zmechanizowany i lekki
zabudowy kuchenne i sprzęt do wbudowania
maszyny do szycia
zlewozmywaki
urządzenia grzewcze i wentylacyjne
wyposażenie łazienkowe, w tym armatura i meble
baseny i wanny z hydromasażem, sauny
drabiny
AGD - BRAUN
wyposażenie łazienkowe
grzejniki

REKLAMA

Polfracht

POLSKIE PRZEDSIĘBIORSTWO MAKLERSKIE GDYNIA

Makler morski z 45-letnim doświadczeniem, frachtuje statki do przewozu ładunków suchych, płynnych i kontenerów we wszystkich relacjach.

Prowadzi kupno i sprzedaż statków używanych.

Udziela poradnictwa transportowego także w negocjacjach handlowych.

Prowadzi obsługę agencyjną statków we wszystkich portach polskich

BIURO GŁÓWNE:
81 368 Gdynia, ul. Pułaskiego 8
tel. (58) 272 100 komertel 39124110
fax (58) 20 30 49, 20 49 52
telex 54201, 54331
Internet: POlfracht@ikp.atm.com.pl

REKLAMA

Radio PLUS

101.7 67.07

Radio PLUS, *80-215 Gdańsk, ul. Suwalska 46, tel. 47 91 43*
Reklama: **Agencja FM**, *tel./fax 51 44 43, 51 42 12, 51 30 22*

TYGODNIK **Trójmiasto**

SHARP • OPTIMA
IBM • BROTHER
CANON • CITIZEN
CASIO • OLIVETTI

ZAKŁAD TECHNIKI BIUROWEJ
"TECHNO-WATOR"
ul. Abrahama 45
GDYNIA

SERWIS - SKUP - SPRZEDAŻ

KASY FISKALNE - wdrażanie

maszyny do pisania
kalkulatory
sprzęt komputerowy
materiały eksploatacyjne
sprzęt techniczny
kopiarki

XEROSERVICE NORTH

Sp. z o. o. Joint Venture
ul. Lotników 54 a
81 539 Gdynia
tel. (0*58) 24 41 80
22 39 65
fax (0*58) 24 41 80

RICOH
Authorised Dealer

BIURO HANDLOWE
ul. Nowogrodzka 23
81 312 Gdynia
tel./fax 20 26 76

REKLAMA

Meble na miarę człowieka

GDYNIA, ul. Łużycka 2, tel. 21-96-01
ELBLĄG, ul. Królewiecka 89, tel. 34-87-39
GDAŃSK, ul.Krynicka 1, tel. 41-80-61 w. 116

EVEREST

LIDER W KSZTAŁTOWANIU PRZESTRZENI BIUROWEJ

REKLAMA

ZNIKA WELON SZAROŚCI
ZWYCIĘŻA NOWY ORION

NOWY Orion PLUS

NOWY Orion COLOR

Henkel

REKLAMA

YARDLEY
OF LONDON

MAKIJAŻE SCENICZNE WYKONANO
KOSMETYKAMI FIRMY Yardley

jtt® COMPUTER

ADAX
PERSONAL COMPUTER

REKLAMA

FORTE®

SALON FIRMOWY
FABRYKI MEBLI FORTE S. A.
GDAŃSK, ul. HALLERA 132, tel. 058 41 50 63
oferuje do sprzedaży:

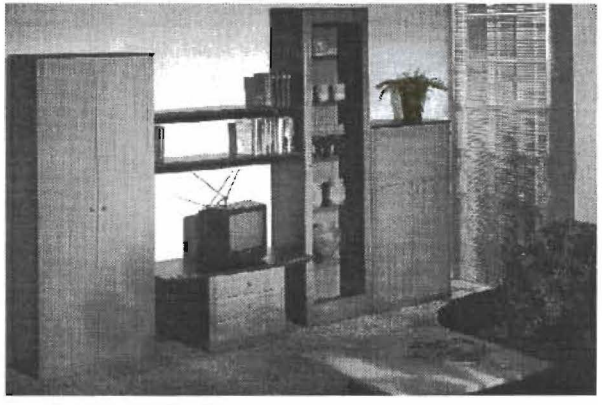

meble biurowe
i do mieszkań
w różnych kolorach:
sosna, dąb biały,
czarno - wiśniowy,
czarno - bukowy, czarny

meblościanki - szeroki wybór:
krzesła, stoły, biurka, szafy,
przedpokoje

markowe kuchnie FORTE
z wbudowanym sprzętem AGD
- montaż w domu klienta

meble tapicerowane
w różnych rodzajach tkanin:
welury, żakardy, skóry,
skóry ekologiczne

Zapraszamy od poniedziałku do piątku w godzinach: 10.00 - 18.00, w soboty: 10.00 - 14.00

REKLAMA

ODDZIAŁ W ELBLĄGU

Furnel

Meble do biur i mieszkań

FURNEL International Ltd.
Spółka z o.o.
82 300 Elbląg, ul. Piławska 1
Telex 057349, telefon 34 08 41
Fax 34 24 73.

40 lat tradycji w meblarstwie
to modna stylizacja
i sprawdzona jakość

Oferuje szeroki asortyment mebli
w okleinie naturalnej i szlachetnego drewna:

- *zestawy pokojowe*
- *stoły i krzesła*
- *szafy, komody, biurka*
- *zestawy do jadalni*
- *systemy mebli biurowych*
  w tym wyposażenie stanowisk pracowniczych
  oraz eleganckie zestawy gabinetowe.

REKLAMA

®

Radio Gdańsk

67,85 MHz 103,7 MHz
Gdańsk, ul. Uphagena 23, tel./fax 41 10 34

Polska
Telewizja
Kablowa S.A.

REKLAMA

SWARZĘDZ S.A.

SALONY FIRMOWE

GDYNIA
ul. Jana z Kolna
tel. 20 04 52

SOPOT
ul. Powstańców Warszawy
(przy molo)
tel. 51 07 21

GDAŃSK
ul. Elżbietańska
tel. 31 63 28
ul. Chmielna
tel. 31 88 16

KARTUZY
KOŚCIERZYNA
LĘBORK
GRUDZIĄDZ
TCZEW
SŁUPSK
PUCK
STAROGARD GDAŃSKI

Meble, z których Polska jest dumna!

ul. Krynicka 1, 80- 393 Gdańsk, tel/fax 56-11-27 w. 113; 41-80-61 w. 113; tel. 41-79-38

DRUKARNIA

AKOBI

83-010 STRASZYN ul. Boczna 4
tel./fax 82 89 67 do godz.20.00
tel. 82 36 35 do godz.17.00

FILIA: GDAŃSK-ORUNIA
ul.Sandomierska 11
tel. 39 49 06

FIRMA NASZA ZAJMUJE SIĘ OD 1991 R.

hurtem alkoholi

krajowych i zagranicznych w pełnym asortymencie

Obecnie obsługujemy ponad trzystu stałych Klientów.
Towar dostarczamy własnym transportem,
także na telefoniczne zamówienie.

terminowo solidnie uczciwie

zapraszamy